REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

12/12/2019 - ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITE DU PAVILLON CHINOIS SIS ENTRE LES AVENUES DES CROIX DE FEU ET JULES VAN PRAET A BRUXELLES

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'aménagement du territoire (CoBAT), articles 226 et 228,

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 19 octobre 2017 entamant la procédure de classement comme monument de la totalité du Pavillon chinois sis entre les avenues des Croix de Feu et Jules Van Praet à Bruxelles ;

Vu la demande d'avis au collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles le 8 mai 2018 ;

Vu la notification de l'arrêté entamant la procédure de classement au propriétaire, la Donation Royale, le 8 mai 2018 ;

Considérant que le collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles n'a pas émis d'avis dans le délai prévu par l'article 225 § 1er du CoBAT ;

Considérant que la Régie des Bâtiments, gestionnaire du bien, a fait connaître ses observations en date du 25 juin 2018 dans le délai prévu par l'article 224 du CoBAT, et que celles-ci peuvent être résumées comme suit :

-la traduction du français vers le néerlandais de certains termes de l'annexe I de l'arrêté ouvrant la procédure de classement pourrait causer des problèmes d'interprétation quant à l'étendue de classement et quant à la bonne compréhension du texte ;

- la protection ne devra en aucun cas porter atteinte à une éventuelle nouvelle présentation muséologique ou à toute adaptation qui serait rendue nécessaire pour

12/12/2019 - BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET CHINEES PAVILJOEN, GELEGEN TUSSEN DE VUURKRUISENLAAN EN DE JULES VAN PRAETLAAN IN BRUSSEL

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO), artikelen 226 en 228,

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 19 oktober 2017 houdende instelling van de procedure tot bescherming als monument van de totaliteit van het Chinees Paviljoen, gelegen tussen de Vuurkruisenlaan en de Jules Van Praetlaan in Brussel;

Gelet op de vraag tot advies aan het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel op 8 mei 2018;

Gelet op de betekening van het besluit houdende instelling van de procedure tot bescherming van 8 mei 2018 aan de eigenaar;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel geen advies heeft uitgebracht binnen de termijn zoals bepaald door artikel 225, § 1 van het BWRO;

Overwegende dat de Regie der Gebouwen, de beheerder van het goed, haar bemerking meegedeeld heeft op 25 juni 2018, binnen de termijn die in artikel 224 van het BWRO voorzien wordt, en dat deze als volgt samengevat kunnen worden:

-de vertaling van het Frans naar het Nederlands van bepaalde termen in Bijlage I van het besluit tot instelling van de procedure tot bescherming kan tot interpretatieproblemen leiden met betrekking tot de omvang van de bescherming en het goede begrip van de tekst;

-de bescherming mag in geen geval afbreuk doen aan een eventuele nieuwe museumkundige voorstelling of aan elke aanpassing die nodig zou zijn voor het onthaal

CHANCELLERIE KANSELARIJ

l'accueil du public, en particulier pour les personnes à mobilité réduite ;

- le Pavillon chinois est géré par la Régie des bâtiments, appartient à la Donation royale et est utilisé par les Musées royaux d'Art et d'Histoire (chaises, tables, vitrines) ;

- certaines pièces du mobilier d'origine sont actuellement conservées au sein des Musées royaux d'Art et d'Histoire ;

- Chantal Kozyreff, conservatrice des collections Japon, Chine et Corée aux Musées royaux d'Art et d'Histoire, apporte quelques adaptations (terminologie) et précisons (principalement d'ordre historique) à la version francophone du texte en annexe I de l'arrêté ouvrant la procédure de classement du bien ;

Considérant que ces observations peuvent être rencontrées comme suit :

- la traduction néerlandaise est revue en fonction des remarques formulées par la Régie afin d'éviter toute ambiguïté ;

- la procédure de classement vise la reconnaissance et la mise en valeur de la valeur patrimoniale et du caractère unique du monument. En conséquence, il n'empêche nullement l'exécution, moyennant le cas échéant les autorisations requises, des mesures qui seraient nécessaires pour garantir la présentation optimale des collections, pour autant que soient respectés les éléments qui participent à l'intérêt patrimonial du bien ;

-les pièces du mobilier d'origine faisant partie intégrante du bien qui ont été déposées aux Musées royaux d'Art et d'Histoire pour des raisons de conservation pourront être réintégrées dans le pavillon chinois dans le cadre d'un futur projet de rénovation ;

- les adaptations et précisions proposées par Chantal Kozyreff dans le texte de l'annexe I de l'arrêté ont été jugées pertinentes et ont donc été intégralement intégrées dans le texte de l'annexe I du présent arrêté ;

Considérant que la Commission royale des Monuments et des Sites a émis un avis favorable au classement tel que proposé en séance du 21 août 2019 ;

van het publiek, in het bijzonder van personen met beperkte mobiliteit;

-het Chinees paviljoen wordt beheerd door de Regie der Gebouwen, is eigendom van de Koninklijke Schenking en wordt gebruikt door de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (stoelen, tafels, uitstalkasten);

-bepaalde stukken van het oorspronkelijke meubilair worden momenteel bewaard in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis;

-Chantal Kozyreff, conservatrice van de Japanse, Chinese en Koreaanse cellecties in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, brengt enkele aanpassingen (terminologie) en verduidelijkingen (vooral historische) aan in de Franse versie van de tekst in bijlage I van het besluit tot instelling van de beschermingsprocedure van het goed;

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt voldaan kunnen worden:

-de Nederlandse vertaling wordt herzien in functie van de opmerkingen van de Regie, en dit om iedere dubbelzinnigheid te voorkomen;

-de beschermingsprocedure strekt tot de erkenning en de opwaardering van de erfgoedwaarden en van het unieke karakter van het monument. Bijgevolg belet de bescherming geenszins de uitvoering, eventueel mits de vereiste vergunningen, van de maatregelen die noodzakelijk zouden zijn voor de optimale presentatie van de collecties, voor zover de elementen die bijdragen tot de erfgoedwaarde van het goed, bewaard blijven;

-het oorspronkelijke meubilair dat integraal deel uitmaakt van het goed, werd om behoudsredenen in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis ondergebracht; het kan in het Chinees Paviljoen teruggeplaatst worden in het kader van een toekomstig renovatieproject;

-de aanpassingen en verduidelijkingen die Chantal Kozyreff voorstelt in de tekst van bijlage I werden pertinent bevonden en werden dus volledig in de tekst van bijlage I van dit besluit geïntegreerd;

Overwegende dat de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen een gunstig advies uitgebracht heeft over de bescherming zoals ze op de zitting van 21 augustus 2019 voorgesteld werd;

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
REGERING VAN HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Sur proposition du Ministre à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Monuments et Sites,

Après délibération,

Arrête :

Article 1er – Sont classées comme monument la totalité du Pavillon chinois, en ce compris les éléments de décor et de mobilier d'origine faisant partie intégrante du bien, ainsi que la totalité de son annexe et de son kiosque, sis entre les avenues des Croix de Feu et Jules Van Praet à Bruxelles, en raison de leur intérêt historique, artistique, esthétique et technique précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Le bien est connu au cadastre de Bruxelles, 18e division, section E, 2e feuille, parcelle n° 235B.

Art. 2 – Le Secrétaire d'Etat qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 12 décembre 2019

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'Intérêt régional

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion, du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles

Sven GATZ

Op voorstel van de Minister van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, belast met Monumenten en Landschappen,

Na beraadslaging,

Besluit:

Artikel 1 – Worden beschermd als monument de totaliteit van het Chinees Paviljoen, met inbegrip van de decoratie-elementen en het oorspronkelijke meubilair die integraal deel uitmaken van het goed, evenals van de totaliteit van het bijgebouw en de kiosk, tussen de Vuurkruisenlaan en de Jules Van Praetlaan in Brussel, wegens hun historische, artistieke esthetische en technische waarde die in bijlage I van het huidige besluit toegelicht wordt.

Het goed is bekend ten kadaster van Brussel, 18e afdeling, sectie E, blad 2, perceel nr. 235B.

Art. 2 – De Staatssecretaris bevoegd voor Monumenten en Landschappen, wordt belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,12 december 2019

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Minister-president van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het Imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk Belang

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
18 -12- 2019
Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITÉ DU PAVILLON CHINOIS SIS ENTRE LES AVENUES DES CROIX DE FEU ET L'AVENUE JULES VAN PRAET À BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 18e division, section E, 2e feuille, parcelle 235B.

Description sommaire :

Le Pavillon chinois est l'une des plus étonnantes réalisations du Roi Léopold II. En lien avec la Tour japonaise dont il est le pendant chinois, il concrétise l'implication personnelle du souverain qui voulait, apparemment, réaliser en bordure de son domaine de Laeken une série d'édifices reflétant les civilisations lointaines. L'architecte parisien Alexandre Marcel réalisa les deux monuments en s'inspirant du Panorama « Le Tour du Monde » de l'Exposition Universelle de Paris en 1900, dont il fit racheter le porche japonais et des bois de façade chinois comme point de départ. Son chantier débuta réellement en 1903, soit deux ans après celui de la Tour japonaise, pour s'achever avec tous les équipements d'un restaurant de luxe au début de l'année 1910, juste après la mort du roi le 17 décembre 1909.

Implanté au sein d'un remarquable parc arboré (classé comme site par AG du 12.06.1997), le Pavillon chinois dispose d'un bâtiment annexe construit à l'arrière (écuries et remises) et d'un petit kiosque chinois placé sur la pelouse avant, dont le vocabulaire reprend à l'identique celui du rez-de-chaussée du bâtiment principal.

Dans sa partie centrale, la façade antérieure (principale, côté avenue Van Praet) de plan rectangulaire et de composition strictement symétrique s'ouvre directement sur une grande salle de restaurant, celle-ci étant greffée latéralement de deux petits salons particuliers de forme octogonale. Le Pavillon se déploie sur deux niveaux, sur un socle en petits moellons irréguliers en pierre bleue percé de baies de caves en plein cintre protégées de grilles. L'entrée est devancée par un perron flanqué de deux lions en pierre, qui mène à trois portes vitrées à vantaux. Ce dispositif d'entrée axial est ponctué de quatre colonnes en bois figurant en bas-relief des dragons enroulés. L'étage, en surplomb, est occupé par trois baies devancées d'un balcon reprenant la même division tripartite du rez-de-chaussée, quatre mâts s'érigeant dans le prolongement des colonnes du rez-de-chaussée. Une inscription en chinois se développe sur les trois linteaux des fenêtres, qui peuvent se traduire par : « *Qu'à jamais la gloire et d'heureux auspices assurent à ce palais la plus grande fortune* ».

De part et d'autre de ce dispositif central se développent les deux volumes octogonaux des salons particuliers, qui font retour sur les petits côtés et se caractérisent par le retrait de leur volume à l'arrière de terrasses couvertes scandées sur leur pourtour de colonnes qui soutiennent leur toiture.

Les façades latérales, occupées par le retour des pavillons latéraux à l'avant, se prolongent symétriquement par une galerie en retrait largement vitrée sur deux niveaux puis par un volume formant une tourelle hexagonale engagée. Ces deux tourelles sont construites en briques rouges à bandeaux en pierre blanche, chacune surmontée d'une toiture pyramidale à coins relevés.

Tant sur la façade antérieure que sur les façades latérales, tous les garde-corps sont en bois. L'ornementation foisonnante y envahit l'architecture, les boiseries ornées de motifs sculptés en bas-relief recouverts d'or et de laque noire et rouge contrastant avec les panneaux de carreaux de pâtes de verre à fond de couleur jade. Chaque linteau porte un bas-relief sculpté. Les neuf portes vitrées à vantaux distribuées sur trois des façades sont ornées d'appliques en bronze et encadrées de verre émaillé. La prolifération d'ornement envahit toutes les parties des toitures également.

La façade postérieure, en briques rouges animées de bandeaux de pierre bleue, accuse la pente du terrain en s'élevant sur trois niveaux. Son aspect est plus sobre, faisant lien avec le bâtiment arrière (écuries et remises) également en briques rouges animées de pierre blanche. Le rez-de-chaussée est percé de trois baies en plein cintre, le premier étage d'une alternance de petites et grandes baies rectangulaires, et le dernier niveau, qui se déploie à l'arrière d'une grande terrasse, de deux portes latérales et d'une baie tripartite au centre.

Alors que l'architecture chinoise traditionnelle se caractérise par une ossature en bois, ici tous les murs portants sont en briques, cet appareil de briques étant masqué sur trois façades par des panneaux de bois, de pâte de verre et de médaillons ainsi que d'encadrements en grès.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

Le dessin complexe des toitures et la forme incurvée des bords ainsi que leur ornementation envahissant les tuiles, les faîtières et les acrotères, évoquent l'architecture de la Chine du Sud. Les coins relevés du toit, tradition qui remonte au XIe siècle, signale une appartenance à l'élite sociale, de même que tout élément architectural chinois répond à un code précis d'une grande complexité tant au niveau des formes, des couleurs, des motifs que des matériaux. Les boiseries shanghaiennes qui ornent la façade antérieure et les façades latérales ainsi que le kiosque ne répondent pas à un style architectural chinois précis mais sont un mélange foisonnant de divers styles chinois selon une tendance qui se pratiquait aussi en Chine à la même époque. De nombreux éléments architecturaux ont été commandés et fabriqués spécialement à Shanghai, notamment les boiseries de la façade principale et des façades latérales, ainsi que le kiosque (colonnes, tours, tourelles, architraves, linteaux, frises ornées, balustrades) et les deux lions en pierre du perron.

A l'intérieur, le rez-de-chaussée s'ouvre directement sur la grande salle de restaurant, flanquée de deux salons particuliers. Le décor intérieur, idéal pour un restaurant de luxe, s'inspire partiellement d'une réalisation parisienne qui valut à Alexandre Marcel la médaille d'or au Salon des Artistes français de 1897 : la Salle des Fêtes de la rue de Babylone, réalisée pour l'un des directeurs du « Bon Marché » (devenue en 1931 une salle de cinéma du nom *La Pagode*).

D'une suprême élégance, le décor de cette grande salle de plan en U, décrit par l'architecte comme « Louis XV chinois », marie la légèreté du style rococo et l'art chinois relégué ici au rang de chinoiserie. Il y règne une atmosphère de fête accentuée par la luminosité provenant de sa large ouverture sur l'extérieur. Le décor a été réalisé par des artisans et firmes spécialisées belges et parisiennes : lambris, peinture des murs et des plafonds, moulures et décor en ronde-bosse des pendentifs, luminaires raffinés. L'abondance et la finesse des détails ajoute à la luxuriance, la perfection de la mise en œuvre donne à l'ensemble toute sa cohérence. De part et d'autre de la grande salle, les deux salons particuliers, salon de Delft et salon de Saxe, font penser à des cabinets de porcelaine selon la tradition du XVIIIe siècle. Le décor intègre en effet d'une part des faïences de Delft et d'autre part, des copies de porcelaines de Meissen, illustrant ces deux centres céramiques où l'influence chinoise fit naître une production de qualité exceptionnelle. Le salon de Delft se distingue par un décor sur le thème des fables de La Fontaine peint au niveau des pendentifs de la voûte du plafond qui lui donne une ambiance très XVIIIe siècle. Le décor du salon de Saxe cherche à recréer la fantaisie artistique du Siècle des Lumières avec une singerie (où un singe remplace l'homme dans toutes ses activités) peinte au niveau des pendentifs et de la voûte, en référence à la Grande Singerie peinte du château de Chantilly.

Le parement des murs des toilettes du rez-de-chaussée et de l'étage est en carreaux de carrelage de style Art nouveau réalisé par la Maison Helman de Bruxelles. Le mobilier d'origine – restreint du fait que le lieu n'a jamais été exploité en restaurant – est en grande partie conservé, notamment les tables rondes et les banquettes des salons de Delft et de Saxe, un grand nombre de chaises et de tables rectangulaires (ayant servi à la fabrication ultérieure de vitrines) de la grande salle de restaurant au rez-de-chaussée, ainsi que du mobilier d'appoint des petits cabinets particuliers et la commande de meubles chinois à l'étage. En sous-sol, l'espace est aménagé en diverses pièces de service, caves et chaufferie, tandis que la grande cuisine et ses deux offices du rez-de-chaussée sont aujourd'hui repensées en fonction d'exigences muséales.

Un grand vestibule et une cage d'escalier à dégagement central orné d'une belle rampe courbe en ferronnerie prennent leur départ depuis la grande salle du rez-de-chaussée et donnent accès à l'étage. L'ambiance est plus classique avec le double escalier en marbre de Carrare et les murs en imitation de pierre blanche. Le marbre rouge et blanc de la base du double escalier est reproduit en faux-marbre sur les piliers pyramidaux trapus qui scandent le palier de l'étage, sur lesquels retombent les voûtes du plafond.

À l'étage, le palier supérieur commande un dégagement central et deux couloirs latéraux pourvus de verrières zénithales. Ceux-ci donnent accès à six cabinets particuliers : quatre de style français (Louis XV et Directoire à droite, Louis XVI et Empire à gauche) et, vers l'avant, à deux autres de style chinois aux murs ornés à l'origine de satin brodé chinois. Commandés par un couloir transversal, un grand salon japonais central aux murs tendus de broderies de Kyoto et pourvu d'un plafond à caissons décorés comme à la Tour japonaise, avec de part et d'autre, deux salles à manger dites hindoues aux parois tendues de cachemire et ornées de frises en stuc figurant des danseuses khmères (copie d'un fronton de pierre d'Anghor Thom au Cambodge) et, aux extrémités, deux salons octogonaux au décor et mobilier chinois occupent l'étage en façade antérieure.

Construit en contrebas à l'arrière du Pavillon chinois, le bâtiment annexe occupe une position discrète propre à sa fonction utilitaire d'écuries et de remises. Son aspect sobre, en brique rouge sous bâtière de tuile, contraste avec la rutilance des lieux. L'intérieur est surprenant par l'ingéniosité de sa conception et

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

par la diversité de ses espaces. La distribution s'ordonne autour d'une vaste salle centrale, à laquelle la haute charpente apparente confère une ampleur étonnante. Le sol est partiellement surhaussé afin de définir deux aires distinctes de parking, l'une pour voitures hippomobiles, l'autre pour voitures automobiles. Sur cette salle s'ouvrent deux écuries installées dans les ailes, deux selleries et des pièces réservées au personnel. A l'étage se trouvent d'autres pièces de service et, à l'origine, des fenils.

L'histoire du Pavillon chinois, depuis sa construction jusqu'à nos jours, connait un parcours contrarié. Dès le départ, l'aventure d'y exploiter un restaurant de luxe ne tenta vraiment personne. L'État belge qui en était devenu propriétaire selon les accords de l'Acte additionnel du Traité de cession de l'État indépendant du Congo à la Belgique (mars 1908) en délégua la responsabilité au Ministère des Affaires étrangères pour en faire une annexe du Musée commercial, à l'instar de la Tour japonaise. Il devint ainsi accessible au public en 1913 comme lieu d'exposition commerciale des produits d'Extrême-Orient (porcelaines, soies, meubles et tapis notamment). La Première Guerre mondiale mit un terme à cette affectation.

Par arrêté royal du 15 octobre 1921, la responsabilité du Pavillon chinois incomba au Département des Arts et des Sciences. Il ouvrit à nouveau ses portes en 1922, sous la gestion des Musées royaux d'Art et d'Histoire. Lors de l'Exposition Universelle de Bruxelles en 1935, le Pavillon chinois leur servit temporairement (ainsi que la Tour japonaise) de vitrine de leurs collections d'Extrême-Asie conservées sur le site du Cinquantenaire. La Seconde guerre mondiale entraîna, une fois de plus, sa fermeture.

Le legs Henri Verhaeghe de Naeyer permet d'assurer au Pavillon chinois, à partir de 1946, une affectation muséographique propre, renforcée encore en 1979 par l'apport de la totalité des porcelaines chinoises et japonaises d'exportation postérieures au XVe siècle des collections des Musées d'Art et d'Histoire pour y être exposées de façon permanente.

De 1988 à 1995, le Pavillon est restauré en profondeur afin d'éliminer la mérule qui menace sa structure. Le 15 avril 1995, il est rouvert au public dans son état d'origine. L'accès à son parc quant à lui resta interdit au public à partir de 1912 jusqu'à l'Exposition universelle de 1958. La gestion du Pavillon chinois est partagée entre les Musées d'Art et d'Histoire et la Régie des Bâtiments. Le Pavillon chinois est fermé au public depuis 2013 suite à de graves problèmes d'infrastructure menaçant la sécurité des visiteurs.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt historique, artistique, esthétique, technique :

Le Pavillon chinois, tout à fait remarquable par son ornementation d'une grande richesse, témoigne de la fascination pour l'Asie qui caractérise la fin du XIXe siècle jusqu'à la première guerre mondiale. La profusion décorative qui y règne, cherchant à reproduire celle qui frappait à la même époque l'architecture chinoise authentique, en est néanmoins une interprétation occidentale.

A l'inverse de la Tour japonaise qui s'inspire d'une typologie spécifique de la pagode et du temple bouddhique, le Pavillon chinois est conçu pour être un luxueux restaurant. Sa conception procède directement de cette prédisposition, qui offre à l'architecte Marcel une plus grande liberté dans l'interprétation d'un édifice chinois en fonction d'une tradition qui est européenne. C'est pourquoi le vocabulaire chinois s'efface à l'intérieur dans le but de ne pas effaroucher la clientèle. Cela distingue les deux monuments et fait toute l'originalité artistique du Pavillon chinois.

Son état d'authenticité est remarquable. En effet, les lieux n'ayant jamais été exploités comme restaurant, il n'a jamais fallu moderniser les décors et les équipements. L'affectation en lieu d'exposition pour des collections muséales a permis d'épargner la totalité des décors du rez-de-chaussée et de l'étage, ainsi que le mobilier fixe par destination. Des travaux de modernisation ont été effectués dans les locaux de service du Pavillon chinois et dans le bâtiment annexe.

L'architecte Alexandre Marcel (Paris 1860-1928) est l'un des maîtres de cette mode exotique. Son talent à restituer l'ambiance des civilisations lointaines lui valut une réputation mondiale, qui démarre à partir de 1893 par la construction dans un style turco-mauresque des bains publics (aujourd'hui disparus) de la rue de Babylone à Paris. Cette réputation se confirme avec éclat par les réalisations de la Salle de fêtes de la rue de Babylone (1896), du Pavillon du Cambodge et du Panorama « Le Tour du monde » pour l'Exposition universelle de Paris en 1900. Par ailleurs, il se voit confier par le roi Léopold II l'aménagement de

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

l'hippodrome d'Ostende (1902), ainsi que l'aménagement de châteaux et domaines devenus propriétés de la Donation royale. Parallèlement, A. Marcel réalise la construction selon ses plans du palais du maharajah de Kapūrthala près de Lahore (1902-1907). Il participe, en outre, à des concours internationaux, notamment pour le Palais de la paix à La Haye (1906). Entre 1907 et 1912, il collabore au plan d'aménagement de la ville d'Héliopolis pour le baron Édouard Empain, où il construit, entre autres bâtiments de prestige, l'extravagant Palais hindou (1907-1911). Il est aussi l'auteur, en 1913, des plans pour une nouvelle ambassade de France à Tokyo.

L'intérêt du Pavillon chinois est artistique et technique, car il témoigne de la mise en œuvre de techniques originales en matière d'artisanat d'art à Bruxelles, et peut enrichir la connaissance de cette période d'apogée de ces métiers. L'intérêt réside dans l'assimilation de procédés décoratifs orientaux dans le cadre d'un chantier hors norme. Les commandes faites à Paris par l'architecte Marcel, spécifiquement pour le décor intérieur, pourraient aussi éclairer la production d'art français à cette époque. Les archives du Palais royal et celles de la Donation royale permettent de dresser la liste des entreprises belges et françaises qui ont participé à la réalisation du Pavillon.
L'intérêt historique est soutenu par le fait que ce complexe illustre un geste politique fort du Roi Léopold II : celui de rendre hommage à la Chine et au Japon en érigeant sur son propre sol ce qu'il considérait comme deux spécimens remarquables de leur architecture. Dans son pragmatisme, l'intention du roi n'est pas de rendre hommage à l'exotisme mais bien de servir un but concret de rapprochement avec la Chine, dans le cadre d'échanges commerciaux qui pouvait procurer des gains considérables. Par son intermédiaire, la Belgique avait d'ailleurs obtenu, en 1898, le chantier de construction et l'exploitation du chemin de fer Pékin-Hankou (plaque tournante du commerce chinois), ainsi que l'exploitation minière des régions que traverse la ligne.
Le Pavillon chinois s'inscrit également dans le cadre des projets du roi pour le développement de Laeken autour du domaine royal, notamment par la création de la grande ellipse de l'avenue Van Praet avec voie latérale pour le tramway, aboutissant au rond-point où se dresse la fontaine de Neptune (réplique de celle de Florence par Jean de Bologne et Bartolomeo Ammannati) ainsi que tous les aménagements paysagers alentours. Aussi insolites qu'ils puissent paraître, la Tour japonaise et le Pavillon chinois font intégralement partie des ambitions urbanistiques du roi et plus largement du vaste programme d'aménagement du territoire et d'embellissement qu'il réalisa pour la capitale.
L'ensemble tout à fait étrange que forment la Tour japonaise et le Pavillon chinois est le fruit d'une intention que l'on peut qualifier aujourd'hui de touristique avant la lettre, puisqu'il offre aux Bruxellois la chance de vivre un dépaysement complet en prenant le tramway, d'ainsi s'émerveiller de l'architecture et de l'art de la Chine et du Japon et même d'en déceler les particularités tant l'ensemble est didactique. Au-delà de ces intentions sociales et culturelles, l'intention économique, liée aux retombées que ces réalisations devaient engendrer pour la Belgique, reflète les ambitions tenaces d'un roi dont le défi fut de faire rayonner son pays bien au-delà de ses frontières.

Bibliographie sommaire :
Kozyreff, Ch., *Songes d'Extrême-Asie*, Fonds Mercator, Anvers, 2001.
Ranieri, L., *Léopold II urbaniste*, éd. Hayez, Bruxelles, 1970.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 12 décembre 2019,

Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'Intérêt régional,

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion, du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Sven GATZ

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
18-12-2019
Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET CHINESE PAVILJOEN, GELEGEN TUSSEN DE VUURKRUISENLAAN EN DE JULES VAN PRAETLAAN IN BRUSSEL

Kad. ref.: Brussel, 18de afdeling, sectie E, blad 2, perceel nr. 235B

Beknopte beschrijving:

Het Chinese Paviljoen is een van de meest verbazingwekkende verwezenlijkingen van koning Leopold II. Samen met de Japanse Toren, waarvan het de Chinese tegenhanger is, geeft hij uitdrukking aan de persoonlijke betrokkenheid van de vorst, die aan de rand van zijn domein in Laken blijkbaar een reeks bouwwerken wilde optrekken die verre beschavingen moesten weerspiegelen. Beide monumenten werden ontworpen door de Parijse architect Alexandre Marcel. Op de Wereldtentoonstelling van 1900 in Parijs inspireerde hij zich op het Panorama van 'Le Tour du Monde'. Hij liet het Japanse portaal en Chinees gevelhout afkopen en dit werd zijn uitgangspunt. In feite ging zijn werf in 1903 van start, twee jaar dus na die van de Japanse Toren. Het bouwwerk was begin 1910 klaar, kort na de dood van de koning op 17 december 1909. Het was uitgerust met alle voorzieningen van een luxerestaurant.

Het Paviljoen bevindt zich in een opmerkelijk, bomenrijk park (als landschap beschermd bij KB van 12.06.1997). Het omvat een bijgebouw achteraan (stallingen en koetshuizen) en een kleine Chinese kiosk op het grasveld vooraan, waarvan de architecturale taal dezelfde is als die van de benedenverdieping van het hoofdgebouw.

Het grondplan van het centrale deel is rechthoekig, de samenstelling strikt symmetrisch. Achter de voorgevel (kant Van Praetlaan) bevindt zich de grote eetzaal van een restaurant, waartegen aan de zijkant twee kleine, aparte achthoekige salons gebouwd werden. Het paviljoen telt twee bouwlagen, op een sokkel in onregelmatig gekapte hardsteen, waarin de rondbogige keldervensters zitten, beschermd door hekwerk. Het bordes, waarop aan weerskanten een stenen leeuw prijkt, voert naar drie beglaasde vleugeldeuren. Deze centrale ingang wordt verfraaid met vier houten zuilen, waarop in bas-reliëf opgerolde draken afgebeeld zijn. Voor de drie gevelopeningen van de uitspringende verdieping door loopt een balkon, waarbij de drieledige verdeling van de benedenverdieping overgenomen wordt. bovenaan prijken vier masten in het verlengde van de zuilen op de benedenverdieping. Een Chinees opschrift dat over de drie lintelen van de vensters loopt, kan als volgt vertaald worden: *Dat roem en gunstige voortekenen dit paleis eeuwig van het grootste geluk mogen verzekeren.*

Aan weerskanten van dit centrale deel staan de twee achthoekige volumes met de *salons particuliers* die de hoek vormen. Kenmerkend is dat hun volume terugwijkt achter overdekte terrassen, waarop rondom zuilen staan die het dak dragen.

De zijgevels, waar vooraan de zijpaviljoenen de hoek vormen, lopen symmetrisch door met een inspringende galerij, die over twee bouwlagen ruim van glas voorzien is, en vervolgens met een volume dat een zeshoekig halftorentje vormt. Beide torentjes werden in rode baksteen met lijsten in natuursteen gebouwd, en bekroond met een piramidevormig dak met opgetrokken hoeken.

Alle balustrades van zowel de voorgevel als de zijgevels zijn in hout. De overdadige gevelversiering overheerst er de architectuur. Het houtwerk met zijn in bas-reliëf gebeitelde motieven, bekleed met goud en rode en zwarte lak, steekt schril af tegen de uit vierkanten samengestelde panelen in jadekleurig glaspasta. Elk linteel is verfraaid met een gesculpteerd bas-reliëf. De negen deuren met glas en vleugels die over drie gevels verdeeld staan, hebben opgelegde bronzen versieringen en een omkadering in gelakt glas. De overvloedige versiering overdekt ook alle delen van de daken.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
REGERING VAN HET HOOFDSTEDELIJK GEWEST

De achtergevel in rode baksteen met hardstenen lijstwerk vangt de helling van het terrein op en telt drie bouwlagen. Hij oogt soberder, want hij vormt de overgang naar het achterliggende gebouw (stallingen en koetshuizen), dat eveneens in rode baksteen met natuurstenen lijstwerk opgetrokken werd. Op de benedenverdieping zitten centraal in de achtergevel drie gevelopeningen. Op de eerste verdieping wisselen kleine en grote rechthoekige gevelopeningen elkaar af. De hoogste bouwlaag omvat achteraan een groot terras, twee zijdeuren en een drieledige gevelopening in het midden.

Terwijl een houten skelet kenmerkend is voor de traditionele Chinese architectuur, zijn de draagmuren hier in baksteen. Deze bakstenen structuur van drie gevels wordt aan het zicht onttrokken door houten panelen, glaspasta en zandstenen medaillons en omkaderingen.

De complexe tekening van het dak, de opstaande kromming van de dakranden, evenals de dakdecoratie overal op de pannen, de nokken en de acroteriën, zijn typerend voor de architectuur in Zuid-China. De opstekende dakhoeken, een traditie van de 11e eeuw, verwijzen naar de sociale elite. Zo beantwoordt elk element in de Chinese architectuur aan een precieze code, die zowel qua vormen, kleuren en motieven als qua materialen zeer complex is. Het Shanghainese houtwerk dat de voor- en zijgevels en de kiosk verfraait, behoort niet tot een specifieke Chinese architecturale stijl, maar is een weelderige vermenging van uiteenlopende Chinese stijlen volgens een tendens die in China in diezelfde periode al gangbaar was. Talrijke bouwkundige elementen werden besteld en speciaal vervaardigd in Shanghai, zoals het houtwerk van de voor- en zijgevels, de kiosk (zuilen, torens, torentjes, architraven, lintelen, gedecoreerde friezen, borstweringen) en de twee stenen leeuwen op het bordes.

Binnen komt men op de benedenverdieping rechtstreeks in de grote zaal van het restaurant, met aan weerskanten een salon particulier. De interieurdecoratie is ideaal voor een luxerestaurant, en werd gedeeltelijk geïnspireerd op een Parijse verwezenlijking waarvoor Alexandre Marcel in 1897 de gouden medaille kreeg van het Salon des Artistes Français: de Salle des Fêtes (rue de Babylone), die hij ontwierp voor een van de directeurs van de Bon Marché (in 1931 verbouwd tot bioscoop, *La Pagode*).

De uitermate elegante decoratie van deze grote zaal met U-vormig grondplan wordt door de architect 'Chinese Lodewijk XV': het is een combinatie van de lichtheid van de rococo met de Chinese kunst, hier gedegradeerd tot chinoiserie. Er heerst een feestelijke sfeer, die nog versterkt wordt door het vele licht dat via de grote gevelopening naar binnen stroomt. De decoratie is van de hand van Belgische en Franse gespecialiseerde ambachtslui en firma's: lambrisering, schilderwerk op muren en plafonds, lijstwerk en haut-reliëfdecoratie van de pendentieven, verfijnde verlichting. De overvloed en de finesse van de details vergroten nog de weelderigheid. De perfectie van de uitvoering bekrachtigt de samenhang van het geheel. Aan beide kanten van de grote zaal herinneren de *salons particuliers*, het Delftse salon en het Saxische salon, aan de 18e-eeuwse porseleinkabinetten. Immers, in de decoratie wordt enerzijds Delfts aardewerk verwerkt, anderzijds imitaties van Meissenporselein, wat erop wijst dat de Chinese invloed in deze twee aardewerkcentra tot een uitzonderlijk kwaliteitsvolle productie leidt. Het Delftse salon onderscheidt zich met een decoratie rond het thema van de fabels van La Fontaine, geschilderd ter hoogte van de pendentieven van het gewelf, waardoor de ruimte in een uitgesproken 18e-eeuwse sfeer baadt. De decoratie van het Saxische salon wil de artistieke verbeelding van de eeuw van de Verlichting oproepen met een tafereel waarin de mens in al zijn activiteiten door een aap vervangen wordt, geschilderd ter hoogte van de pendentieven en het gewelf, een verwijzing naar de Grande Singerie op het plafond in het kasteel van Chantilly.

Art-nouveautegels van keramiekproducent Helman in Brussel vormen de bekleding van de toiletmuren op de benedenverdieping en op de eerste verdieping. Het oorspronkelijke meubilair, dat beperkt is, omdat de plek nooit als restaurant uitgebaat werd, bleef grotendeels bewaard. Met name de ronde tafels en de bankjes van de Delftse en de Saxische salons, een groot aantal stoelen en rechthoekige tafels (die gediend hebben voor de latere vervaardiging van de etalages) van de grote restaurantzaal op de benedenverdieping, evenals extra meubilair van de kleine *cabinets particuliers* en de bestelling Chinees meubilair op de verdieping. De ruimte op het souterrain werd onderverdeeld in verschillende dienstvertrekken, kelders en een stookruimte, terwijl de grote keuken en de twee bijhorende lokalen op de benedenverdieping een nieuwe bestemming kregen in functie van de museumbehoeften.

Een groot voorportaal en een traphal met centraal een vrije ruimte, verfraaid door een mooie gebogen smeedijzeren trapleuning beginnen in de grote zaal op de benedenverdieping en voeren naar de verdieping. De sfeer is klassieker met de dubbele trap in carraramarmer en de muren in imitatienatuursteen. De tekening van het rood-witte marmer die gebruikt werd voor de basis van de dubbele trap, wordt geïmiteerd op de gedrongen piramidevormige zuilen op de overloop van de verdieping, waarop de gewelven van het caissonplafond steunen.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Op de verdieping maakt de hoogste overloop plaats voor een centrale vrije ruimte en twee zijgangen, voorzien met glaskoepels. Deze bieden toegang tot zes aparte kamertjes: vier in Franse stijl (Lodewijk XV en directoirestijl rechts, Lodewijk XVI en empirestijl links) en, vooraan, tot nog twee andere in Chinese stijl, waarvan de muren oorspronkelijk met geborduurde Chinese zijde verfraaid waren. Een dwarsgang leidt naar een groot centraal Japans salon, waar de muren bekleed zijn met borduurwerk uit Kyoto en het caissonplafond gedecoreerd is zoals in de Japanse Toren. Aan beide kanten twee eetzalen in zogenaamde hindoestijl, waar de muren met kasjmier behangen werden en verfraaid werden met friezen in stucwerk met voorstellingen van Khmerdanseressen (kopie van het stenen fronton van Anghor Thom in Cambodja). Op de uiteinden vooraan bevinden zich twee achthoekige salons met Chinees meubilair.

Het bijgebouw met zijn discrete ligging, wat lager achter het Chinese Paviljoen, vervult een utilitaire functie: hier bevinden zich de stallingen en de koetshuizen. De sobere aanblik ervan, in rode baksteen onder zadeldak met pannen, contrasteert met de fonkeling van het Paviljoen. Het interieur verrast door het vernuft van zijn ontwerp en door de diversiteit van zijn ruimten. Deze liggen rondom een grote centrale zaal met een hoog zichtbaar gebinte dat haar een verrassende ruimtelijkheid geeft. De vloer werd gedeeltelijk verhoogd om twee verschillende parkingzones aan te geven, de ene voor paardenkoetsen, de andere voor automobielen. Op deze zaal komen twee stallen uit die in de vleugels liggen, evenals twee tuigkamers en twee vertrekken die voor het personeel voorbehouden werden. Op de verdieping bevinden zich andere dienstvertrekken en aanvankelijk ook hooizolders.

De geschiedenis van het Chinese Paviljoen vanaf zijn constructie tot vandaag, kende geen rimpelloos verloop. Vanaf het begin toonde niemand veel interesse om er een luxerestaurant uit te baten. De Belgische Staat, die op grond van de toegevoegde Akte bij het overdrachtsverdrag van de Onafhankelijke Congostaat aan België (maart 1908) eigenaar van het paviljoen geworden was, droeg de verantwoordelijkheid ervoor over aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, opdat dit er een bijgebouw van het commerciële museum van maakte, naar het voorbeeld van de Japanse Toren. Zo werd het in 1913 opengesteld als commerciële tentoonstellingsruimte voor de producten uit het Verre Oosten (zoals porselein, zijde, meubels en tapijten). De Eerste Wereldoorlog maakte een einde aan deze bestemming.

Bij koninklijk besluit van 15 oktober 1921 kreeg het departement Kunst en Wetenschappen de verantwoordelijkheid voor het Chinees paviljoen. Het gebouw opende opnieuw zijn deuren in 1922, onder het beheer van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. Tijdens de Wereldtentoonstelling in Brussel in 1935 hebben zij het Chinees Paviljoen (net als de Japanse Toren) tijdelijk gebruikt als uitstalraam voor hun collecties uit het Verre Oosten, die op de site van het Jubelpark bewaard werden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het paviljoen opnieuw gesloten.

Dankzij het legaat Henri Verhaeghe de Naeyer kreeg het Chinees Paviljoen vanaf 1946 een eigen museumbestemming. In 1979 werd bovendien alle collecties voor export bestemde Chinees en Japans porselein van na de 15e eeuw van de Musea voor Kunst en Geschiedenis naar hier verhuisd om er permanent tentoongesteld te worden.

Van 1988 tot 1995 werd het Paviljoen grondig gerestaureerd om de huiszwam te bestrijden, die een bedreiging vormde voor de structuur. Op 15 april 1995 werd het in zijn oorspronkelijke toestand opnieuw opengesteld voor het publiek. Het publiek kreeg opnieuw toegang tot het park vanaf de Wereldtentoonstelling in 1958, nadat het sinds 1912 gesloten was. Het beheer van het Chinees Paviljoen wordt verdeeld tussen de Musea voor Kunst en Geschiedenis en de Regie der Gebouwen. Sinds 2013 is het voor het publiek gesloten als gevolg van grote infrastructuurproblemen die de veiligheid van de bezoekers in het gedrang brengen.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
REGERING VAN HET HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Waarde van het goed volgens de criteria die bepaald worden in artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening:

Historisch, artistiek, esthetisch en technisch waarde:

Het Chinese Paviljoen met zijn zeer rijke decoratie getuigt van de fascinatie voor Azië, die kenmerkend was voor het einde van de 19e eeuw tot aan de eerste Wereldoorlog. De poging om met de weelderige ornamenten datgene weer te geven wat in diezelfde periode de authentieke Chinese architectuur typeerde, resulteerde evenwel in een westerse interpretatie ervan.

In tegenstelling tot de Japanse Toren, die zich inspireerde op een specifieke typologie van de boeddhistische pagode en tempel, werd het Chinese Paviljoen ontworpen als luxueus restaurant. Deze voorbestemdheid straalde af op het ontwerp, want architect Marcel kon over een grotere vrijheid beschikken met de interpretatie van een Chinees gebouw in functie van een Europese traditie. Binnen vervaagt hij de Chinese architecturale taal, zodat het cliënteel niet afgeschrikt wordt. Dit verklaart het onderscheid tussen beide monumenten en maakt de artistieke originaliteit uit van het Chinese Paviljoen.

De authenticiteit van het Paviljoen is opmerkelijk. Aangezien het nooit als restaurant uitgebaat werd, dienden de decoratie en de voorzieningen immers nooit gemoderniseerd te worden. De bestemming als tentoonstellingsruimte voor de museumcollecties liet toe om alle decoratie op de benedenverdieping en op de verdieping te behouden, evenals het meubilair dat vast is door bestemming. Er gebeurden moderniseringswerken in de dienstlokalen van het Chinees Paviljoen en in het bijgebouw.

Architect Alexandre Marcel (Parijs 1860-1928) is een meester in deze exotische mode. Het talent waarmee hij de sfeer oproept van deze verre beschavingen, heeft hem wereldfaam opgeleverd, die begon in 1893, met de bouw van (vandaag verdwenen) openbare baden in Turks-Moorse stijl in de rue de Babylone in Parijs. Deze reputatie wordt schitterend bevestigd door de realisaties van de Feestzalen in de rue de Babylone (1896), het Cambodjaans Paviljoen en het panorama 'Le Tour du monde' voor de wereldtentoonstelling in Parijs in 1900. Koning Leopold II vertrouwt Marcel overigens de aanleg van de paardenrenbaan van Oostende toe (1902), evenals die van de kastelen en domeinen die tot de eigendommen van de Koninklijke Schenking zijn gaan behoren. Intussen bouwt Marcel (1902-1907)volgens zijn eigen plannen het paleis van de maharadja van Kapurthala vlakbij Lahore. Hij neemt ook deel aan internationale wedstrijden, onder meer voor het Vredespaleis in Den Haag (1906). Tussen 1907 en 1912 werkt hij mee aan het plan voor de aanleg van de stad Heliopolis voor baron Edouard Empain. Verschillende bouwwerken zijn er van zijn hand, waaronder het extravagante hindoepaleis (1907-1911). In 1913 ontwerp hij de plannen voor een nieuwe Franse ambassade in Tokio.

Het Chinese Paviljoen heeft een artistieke en een technische waarde, want er werden originele technieken toegepast uit de Brusselse kunstambachten en het kan de kennis verrijken over deze periode waarin deze ambachten hun hoogtepunt kenden. Dit monument dankt zijn belang aan de assimilatie van oriëntaalse decoratieprocédés in een werf die zijn gelijk niet kent. Bovendien kunnen de bestellingen van architect Marcel in Parijs, in het bijzonder voor de interieurdecoratie, informatie verschaffen over de toenmalige Franse kunstproductie. Op basis van de archieven van het Koninklijk Paleis en die van de Koninklijke Schenking kan een lijst opgemaakt worden van de Belgische en de Franse ondernemingen die tot de verwezenlijking van het Paviljoen bijgedragen hebben.

De historische waarde zit in het gegeven dat dit complex een sterke politieke zet van koning Leopold II illustreert: hij brengt hulde aan China en Japan door op zijn eigen grondgebied twee wat hij beschouwde als opmerkelijke voorbeelden van hun architectuur op te richten. Pragmatisch als hij was had de koning niet de intentie hulde te brengen aan het exotisme, maar een concreet doel te dienen, nl. toenadering zoeken tot China in het kader van de handelsbetrekkingen die aanzienlijke winsten konden opleveren. Door zijn toedoen heeft België in 1898 trouwens de aanleg en de uitbating verworven van de spoorlijn Peking-Hankow (draaischijf van de Chinese handel), evenals de mijnuitbating in de streken waar de spoorlijn doorheen liep.

Het Chinese Paviljoen kadert ook in de projecten van de koning voor de uitbouw van Laken rond het koninklijke domein, meer bepaald door de aanleg van de grote ellips van de Van Praetlaan met een eigen trambedding ernaast, tot de rotonde met de Neptunusfontein (kopie van die van Jan Van Bologna en Bartolomeo Ammannati), en de volledige landschapsaanleg errond. Hoe vreemd ze ook mogen lijken, de Japanse Toren en het Chinese Paviljoen maken integraal deel uit van de stedenbouwkundige ambities van

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
KANSELARIJ
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING

de koning en, op grotere schaal, van het grote programma voor de aanleg van het grondgebied en voor de verfraaiing die hij in de hoofdstad doorvoerde.

Het bijzonder vreemde geheel van de Japanse Toren en het Chinese Paviljoen is het resultaat van een elan dat we vandaag 'Tourisme avant la lettre' zouden noemen. De Brusselaar krijgt immers de kans om met de tram een volledig andere omgeving op te zoeken, de fascinerende Chinese en Japanse architectuur en kunst te bewonderen. Hij kan in dit bijzonder leerrijke geheel zelfs een en ander opsteken. Behalve deze sociale en culturele intenties weerspiegelt het economische opzet, gekoppeld aan de beoogde gunstige gevolgen voor België, de hardnekkige ambities van een vorst die slechts een doel voor ogen had: de invloed van zijn land doen stralen tot ver voorbij zijn landsgrenzen.

Bronnen: Kozyreff, Ch., *Songes d'Extrême Asie*, Fonds Mercator, Antwerpen, 2011; Ranieri, L., *Léopold II urbaniste*, éd. Hayez, Brussel, 1970.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 12 december 2019

Minister-president van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het Imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk Belang,

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
18 -12- 2019
Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION BRUXELLES-CAPITALE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITÉ DU PAVILLON CHINOIS SIS ENTRE LES AVENUES DES CROIX DE FEU ET JULES VAN PRAET À BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET CHINEES PAVILJOEN GELEGEN TUSSEN DE VUURKRUISENLAAN EN DE JULES VAN PRAETLAAN IN BRUSSEL

DELIMITATION DU BIEN

AFBAKENING VAN HET GOED

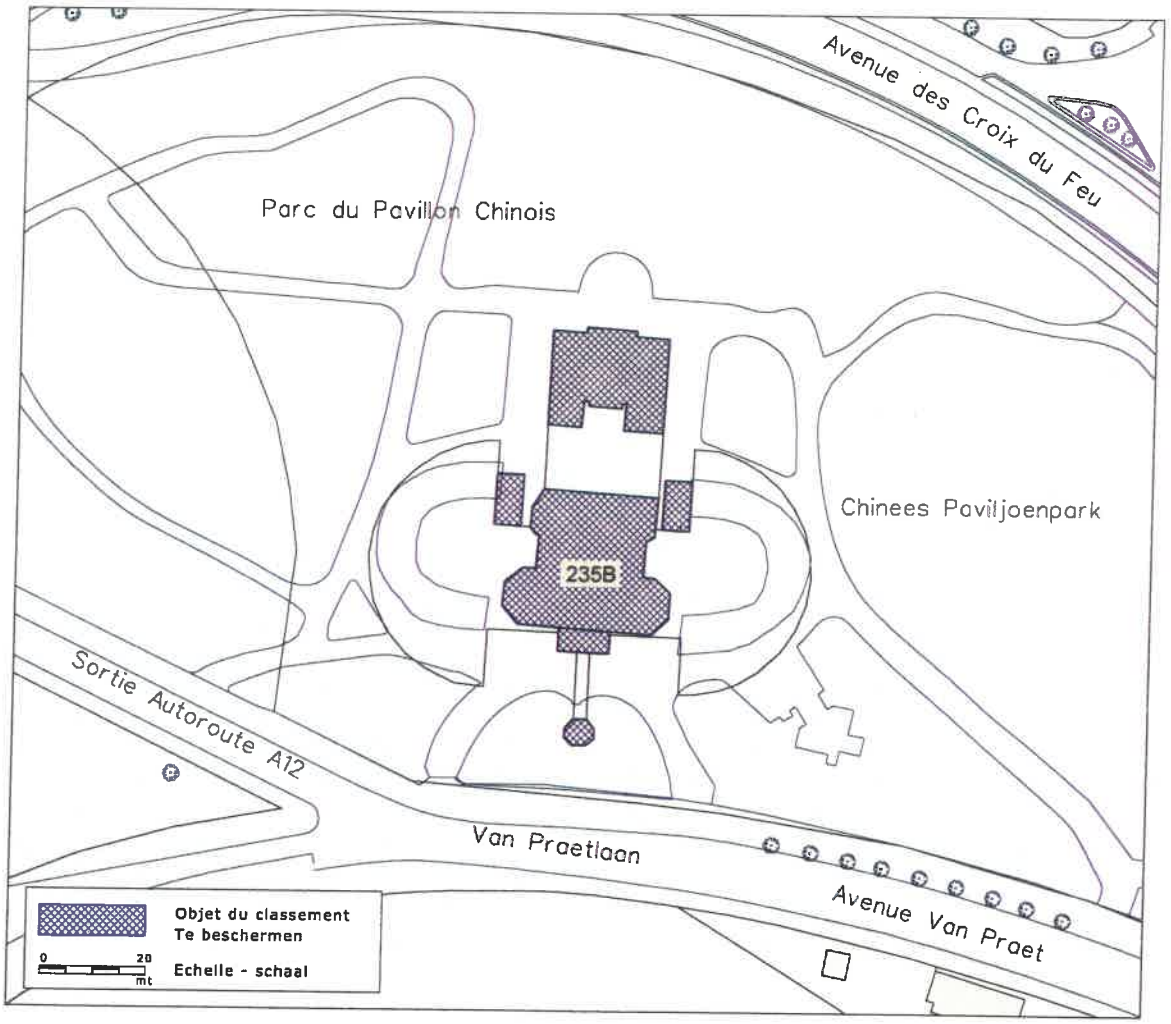

Vu pour être annexé à l'arrêté du 12 décembre 2019

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 12 december 2019

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

Le Secrétaire d'État à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Urbanisme et du Patrimoine, des Relations européennes et internationales, du Commerce extérieur et de la Lutte contre l'Incendie et l'Aide médicale urgente,

De Staatssecretaris van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bevoegd voor Stedenbouw en Erfgoed, Europese en Internationale Betrekkingen, Buitenlandse Handel en Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp,

Pascal SMET

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
18 -12- 2019
Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

CHANCELLERIE
KANSELARIJ